

COLUMN

De schrijver van de column kan een gedragswetenschapper, een groepsleider, een wetenschappelijk onderzoeker, een beleidsmaker en/of een ouder zijn. Wat zij gemeen hebben, is hun ervaringen met jeugdigen met een licht verstandelijke beperking. In dit najaarsnummer van Onderzoek & Praktijk geven wij het woord aan Peter Nouwens, voormalig bestuurder bij Prisma en science practitioner bij Tranzo / Tilburg University.

ONDERZOEK & PRAKTIJK GOOGLE: ZOEKOPDRACHT LVB

Mensen met een licht verstandelijke beperking krijgen in Nederland gelukkig meer en meer aandacht. Er lijkt zich om deze doelgroep ten aanzien van relevante thema's een sense of urgency te ontwikkelen. Het is goed dat deze aandacht er is want het gaat om een belangrijke minderheid in onze samenleving. Een minderheid die in toenemende mate moeite lijkt te ondervinden om zich in onze snelle en complexe samenleving staande te houden. Dit met een groeiende en structurele afhankelijkheid van professionele zorg in meerdere sectoren als gevolg. Deze verhoogde attentie komt o.a. tot uitdrukking in het aantal wetenschappelijke onderzoeken dat verricht wordt naar deze doelgroep. Daarnaast ook in de aandacht die de politiek en de media besteden aan deze doelgroep, maar ook in de drukbezochte congressen handelend over mensen met een licht verstandelijke beperking. Kortom de doelgroep en de problemen, die mensen met een licht verstandelijke beperking ervaren, staan op de maatschappelijke agenda. Dat lijkt ook effect te hebben op de digitaal beschikbare informatie over deze doelgroep.

Wie op Google de zoekterm "LVB" invoert, krijgt meer dan 3,5 miljoen zoekresultaten in 0,33 seconden. Het aantal zoekresultaten rond het begrip "verstandelijke beperking" is aanzienlijk geringer. Niet alleen het aantal maar ook de aard en de ranking van de zoekresultaten zijn interessant om nader te onderzoeken. Naast de gesponsorde zoekresultaten van zorgaanbieders worden deze namelijk mede bepaald door de frequentie van zoektermen die bij het zoeken op internet gebruikt worden. Een analyse van de zoekresultaten, in dit geval at face value, geeft dus enig inzicht in de maatschappelijke, professionele relevantie van deze onderwerpen. Wat zien we als we naar de ranking en de aard van de zoekresultaten kijken van de zoekterm LVB?

Allereerst zien we dat een licht verstandelijke beperking vaak gekoppeld wordt aan een rijke verscheidenheid aan problemen. De eerste pagina's met zoekresultaten worden gedomineerd door serieuze aandachtspunten bij mensen met LVB zoals criminaliteit, verslaving, sociaal-emotionele problemen, psychische problemen, hechtingsproblematiek en maatschappelijke marginalisatie. Deze zoekresultaten zijn niet verrassend aangezien is aangetoond dat mensen met een licht verstandelijke beperking, in vergelijking met mensen zonder een verstandelijke beperking, vaker psychische, gedrags- emotionele problemen hebben dan leeftijdsgenoten. Daarnaast is het risico voor hen groter om bloot gesteld te worden aan omgevingsfactoren die een negatieve invloed op hun ontwikkeling hebben. De zoekresultaten weerspiegelen dus ook de kwetsbaarheid van mensen met een licht verstandelijke beperking.

De zoekresultaten geven tevens een goed zicht op de praktijk van alledag waar veel professionals worstelen met vragen op bovengenoemde probleemgebieden. De combinatie van een licht verstandelijke beperking en bijkomende problemen maakt een adequate ondersteuning namelijk minder vanzelfsprekend. Resultaat van deze multifactoriële problematiek bij mensen met een licht verstandelijke beperking: handelingsverlegenheid bij professionals en persistentie van de problemen.

Uitbreiding met ondersteunings- en behandelingsvormen, die afgestemd zijn op deze doelgroep, blijft dan ook een belangrijke uitdaging.

Dat van deze uitdaging werk gemaakt wordt en dat naar nieuwe ondersteunings- en behandelingsvormen wordt gezocht, blijkt enigszins uit het aantal zoekresultaten waarin specifieke vormen van begeleiding en behandeling centraal staan. (F)act, In balans, handvatten in begeleiding, vroeg-signalering, behandeling van verslaving, coaching van kind + gezin en mediawijsheid voor mensen met LVB. Het aantal interventies speciaal ontwikkeld voor of aangepast aan mensen met een licht verstandelijke beperking groeit gestaag. Een positieve ontwikkeling maar er is nog veel voor verbetering vatbaar. Zo is er nog maar een beperkt aantal interventies voor deze doelgroep bewezen effectief. Daarnaast komen verhoudingsgewijs veel mensen met een licht verstandelijke beperking (te) laat in beeld of ontvangen zij hulp die niet optimaal aansluit bij hun vraagstelling.

Op de eerste pagina's met de zoekresultaten zien we verhoudingsgewijs veel zorgaanbieders. Dit zal zeker beïnvloed zijn door de web-wijsheid van zorgaanbieders die gericht hun vindbaarheid op internet verhogen. Het is daarnaast kenmerkend voor de rol die verschillende zorgorganisaties inmiddels nemen in de ondersteuning van mensen met een licht verstandelijke beperking. Veel sectoren zijn vertegenwoordigd: de verstandelijk gehandicapte zorg, de GGZ, de verslavingszorg, de maatschappelijke opvang, welzijn-organisaties, de forensische zorg en de lokale overheden. Dat is eveneens een herkenbaar beeld. "Je komt ze overal tegen!" is een veel gehoorde uitspraak. Het is goed dat organisaties zich bekommeren om mensen met een licht verstandelijke beperking en zich daar ook bewust van zijn. De ondersteuning van mensen met een LVB kan namelijk heel complex zijn en stelt hoge eisen aan de inzet, creativiteit, kennis en kunde van medewerkers. Desondanks of daarom zijn er verhoudingsgewijs nog veel mensen met een licht verstandelijke beperking die "carrière maken in de zorg" zonder dat ze daarbij kunnen voldoen aan de behandel doelstellingen van zorginstellingen. Om vervolgens onder de noemer "uitbehandeld" als nomaden in de zorg een volgende zorghalte aan te doen. Problemen en de kwetsbaarheid van mensen met een licht verstandelijke beperking, de zoektocht naar passende ondersteuningsvormen en zorgaanbieders komen prominent en frequent aan bod in de zoekresultaten. Aanvullend hierop is het erg interessant om te kijken welke onderwerpen niet of nauwelijks in de zoekresultaten voorkomen.

Een eerste, in het oog springend, zoekresultaat dat gemist wordt heeft betrekking op de positieve eigenschappen van mensen met een licht verstandelijke beperking. Je moet heel goed zoeken om resultaten te vinden die betrekking hebben op de positieve eigenschappen van mensen met een licht verstandelijke beperking en op hun toegevoegde waarde. Jelle Drost vroeg daar al eens terecht aandacht voor. Mensen zijn vanzelfsprekend veel meer dan een licht verstandelijke beperking of erger nog meer dan een probleem. Dit is een gegeven dat in de dossiers van mensen met een licht verstandelijke beperking eveneens vaak te zien is. Er wordt veel geschreven over problemen, negatieve situaties en moeilijkheden die ervaren worden in de hulpverlening aan deze doelgroep. Mogelijk is dit inherent aan de complexe ondersteuningsvragen van mensen met een licht verstandelijke beperking. Daarnaast is het ook een groot risico. Een risico van een (te) eenzijdige beeldvorming maar ook een gemiste kans waarbij een krachtige bron in de (wederkerige) relatie in de hulpverlening onderbelicht en onderbenut blijft. Een uitbreiding van onze denkbeelden en ons handelings-repertoire op basis van een positieve psychologie lijkt daarom opportuun.

Een tweede opvallend gemis in de zoekresultaten heeft betrekking op het meedoen in de samenleving. Een samenleving waarin iedereen ertoe doet. Hier is nagenoeg niets over terug te vinden in de zoekresultaten. Dat moet ons aan het denken zetten. In het kader van de geratificeerde rechten van mensen met een beperking hebben zij namelijk recht op een goed en zinvol leven in die samenleving. Dat veronderstelt dat mensen met een licht verstandelijke beperking bijvoorbeeld onbeperkt toegang krijgen tot natuurlijke bronnen zoals onderwijs, werk en huisvesting. Wens en werkelijkheid vertonen

op deze gebieden nog grote discrepanties. Het impliceert ook dat ze onverkort recht hebben op een ondersteuning die hen helpt bij het verwerven én behouden van een voor hen zichtbare en zinvolle plaats in onze samenleving. In de zoekresultaten is dit nagenoeg geen issue. Dat is verontrustend want we spreken over verhoudingsgewijs veel mensen in onze samenleving. Een groep mensen waarvan een groeiend gedeelte langdurig afhankelijk dreigt te worden van gespecialiseerde, professionele zorg en daardoor wellicht naast de samenleving komt te staan.

Nederland is nog ver weg van een inclusieve samenleving. Een samenleving waarin het vanzelfsprekend is dat iedereen ertoe doet en meedoet. De ondersteuning van mensen met een licht verstandelijke beperking vraagt op dit gebied nog veel aandacht. Daarvoor is een goede toerusting en handelingsbekwaamheid van de professionals zeer gewenst. De zoekterm “LVB” geeft in de zoekresultaten een beeld van wat ons bezighoudt met betrekking tot deze doelgroep. Het aantal zoekresultaten en de aard van de zoekresultaten laten zien dat er veel aandacht is voor mensen met een licht verstandelijke beperking. Deze aandacht focust zich voornamelijk op problemen, ondersteuningsvormen en zorgorganisaties. Verhoogde aandacht voor o.a. de positieve kwaliteiten van mensen met een licht verstandelijke beperking en voor hun maatschappelijke inclusie is meer dan gewenst.

Peter Nouwens

.